

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Wijsheid in de omgang met mensen

Gedraagt u als wijzen ten opzichte van hen die buiten staan, maakt u de gelegenheid ten nutte. (Kol. 4:5)

Paulus zit gevangen in Rome. Hij kan niet meer op reis in dienst van zijn Heer. Hij is uitgeschakeld, zouden wij zeggen.

Maar zó denkt hij er zélf niet over. Zijn gevangenschap betekent voor hem geen noodgedwongen staking van zijn dienst in het koninkrijk van Jezus Christus. Nee, ook nu gaat die dienst door. En hij vraagt het gebed van de broederschap, dat God hem een deur wil openen voor het Woord.

Deze gevangenschap was niet zo zwaar. Paulus kreeg verlof in Rome op zichzelf te wonen met een soldaat, die hem bewaakte. Twee jaar bleef hij in Rome in zijn eigen gehuurde woning, waar hij permanent onder bewaking stond. Maar hij ontving er allerlei mensen, die tot hem kwamen, en aan al die mensen predikte hij het koninkrijk Gods en gaf hij onderricht aangaande de Heer, Jezus Christus, met alle vrijmoedigheid. (Hand. 28:16, 30, 31.)

U kunt geloven, dat de soldaten, die Paulus bewaakten, uit zijn mond het evangelie hebben gehoord. Maar we kunnen begrijpen, dat het nauw luisterde, hoe de apostel zich gedroeg. Daarom vroeg hij het gebed van de gemeente, opdat hij het rechte woord te rechter tijd mocht spreken.

Het kwam aan op wijsheid in de omgang met de mensen.

Voor Paulus daar in Rome.

Ook voor die gemeente in Kolosse, aan welke hij deze brief schrijft.

Daarom zegt hij: Gedraagt u als wijzen ten opzichte van hen, die buiten staan. De gemeenten van de Heer Jezus werden niet welwillend tegemoetgetreden, maar zowel bij joden als heidenen was er vaak haat tegen de christenen. En haat scherpt het oog voor de zwakheden van een mens en verblindt het oog voor de waarheid.

Wat moesten de gelovigen dan nauwlettend toezien, hoe ze omgingen met de mensen, die ze ontmoetten.

Zich gedragen als wijzen ten opzichte van hen die buiten staan, d.i. die buiten de gemeente staan. Niet de omgang met de heidenen mijden. Het isolement van een christen is niet, dat hij zich isoleert van zijn omgeving. Als bij de Korinthiërs de gedachte is opgekomen, dat ze helemaal niet moesten omgaan met hoereerders, dan schrijft Paulus: ik heb niet bedoeld, dat u niet moet omgaan met de hoereerders uit deze wereld in het algemeen of met de geldgierigen en oplichters of afgodendienaars. (1 Kor. 5:9, 10.)

Op allerlei manier kwamen de gelovigen met heidenen in aanraking. Daarbij moesten ze zich gedragen als wijzen. De manier, waarop ze met de mensen omgingen, moest hun een goede indruk geven van het christelijk geloof.

Dan geldt als de regel voor de omgang met ongelovigen: Maakt u de gelegenheid ten nutte. Letterlijk: koopt de tijd uit. En voor "tijd"

wordt hier dan een woord gebruikt, dat betekent: de rechte tijd, het gunstige ogenblik. "Benut het rechte ogenblik", vertaalt de K.B. St. Willibrord.

In onze omgang met ongelovigen moeten wij letten op het geschiktste ogenblik om hun het evangelie van Christus te brengen.

Daar is wijsheid voor nodig. We kunnen niet iedereen op elk moment maar alles zeggen. Er zijn ook tijden, waarin het wijs is te zwijgen.

Maar als God ons een gunstige gelegenheid geeft, dan moeten we die met beide handen aangrijpen. Net als de koopman, die een gelegenheid ziet om z'n waren aan de man te brengen. Dan moet hij er ook bij zijn. Dan moet hij er uit halen wat er in zit.

We kennen dat toch wel, dat de Here een situatie zo maakt, dat Hij ons roept om te spreken? We krijgen zulke gelegenheden allemaal wel van de Here. Als we maar opletten. Dan moeten we die ook aangrijpen.

Maar gebeurt het niet vaak, dat een opmerking ons tot spreken moest dringen, en dat we toch zwijgen? En ons schamen, als we thuis zijn?

Als u een goede gelegenheid hebt een goed

woord van de Heer Jezus te spreken, op uw werk of in de bus of in uw kennissenkring, schaam u dan niet voor het evangelie.

Wij denken bij het woord evangelisatie meestal uitsluitend aan leatuurverspreiding, tractaten, Kerstboodschappen, of welke organisatorische activiteit dan ook.

Paulus zag in de situatie van die tijd als beslissend de "evangelisatie van man tot man", schrijft een verklaarder bij dit vers. De grote gelegenheid om het evangelie te brengen is de voortdurende ontmoeting met mensen van "buiten".

Zou dat vandaag voor ons niet precies eender zijn?

Als alle leden van de vrijgemaakte kerken dáár nu eens hun aandacht aan gaven en de gelegenheden, die de Here hun geeft, aangrijpen om de blijde boodschap uit te dragen, wat zal het dan veel meer gemerkt worden, dat er een levende kerk van Christus is in dit land.

En een kerk, die niet lééft in de dienst van het evangelie, gaat dood.

Gij zijt het zout der aarde; indien nu het zout zijn kracht verliest, waarmede zal het gezouten worden? Het deugt nergens meer toe dan om weggeworpen en door de mensen vertreden te worden. (Matth. 5:13.)

Den Haag.

J. Waagmeester

Rondom de „Open Brief“

Wij christelijke gereformeerden, zijn, op ons zelf staande, niet compleet; wat één moest zijn is door een onzerzijds wel noodzakelijke, maar toch smartelijke en onnatuurlijke scheiding in twee helften gesplitst. Wij zijn dus niet DE kerk, gelijk sommigen onzer wel eens zeggen, maar een gedeelte der kerk, er is een groot deel der broederen die achteraan komen en door ons reeds lang worden verbeid.

H. Bavinck

(solt)

6. Geen statisch kerkbegrip.

Vermoedelijk zal dr. T. een tegenwerping hebben van ongeveer de volgende aard: Zou ik deze last met mijn pink zelfs niet aanroeren? Ik heb me vrijgemaakt en dat was een katholiek-gereformeerde daad. Christus' kerkvergaderende arbeid loopt nu via de bedding van de vrijgemaakte kerken en ik roep ieder op zich bij haar te voegen. Dat is rechte oecumenische arbeid.

Dat de vrijmaking dát was, een katholiek-gereformeerde daad, stem ik geheel toe. Ik mag daarvoor wel verwijzen naar wat ik in het begin van dit artikel schreef.

Maar zijn daaraan verbonden stelling, dat Christus' kerkvergaderend werk nu via de bedding van onze kerken loopt, is niet zonder bedenking. Men moet haar niet verwarren met de andere, dat Christus óns bepaalde

normen heeft gegeven voor het met Hem vergaderen en dat wij voor wat ons betreft in ootmoedige gehoorzaamheid ons daaraan onderworpen hebben b.v. in de vrijmaking.

Het is echter niet geoorloofd om de stelling om te keren. Een Nederlander is een mens, maar een mens is nog niet steeds een Nederlander. Wij hebben ons te binden aan Christus, maar we mogen Christus daarom nog niet binden aan ons!

Alle christenen zijn gebonden aan dezelfde normen voor het kerkvergaderend werk van Christus, maar daarom zijn ze nog niet aan óns gebonden: wij zijn het aan elkaar.

Dat had Schilder op het oog, toen hij scherp onderscheidde tussen het instituut en het instituëren.

Ik wil hem hier citeren uit zijn apologetisch geschrift "Ons aller Moeder", al jaren voor de vrijmaking geschreven naar aanleiding van de herdenking van de Afscheiding van 1834 door de confessionelen in de Hervormde Pieterskerk te Leiden.

"Naar onze meening toch wil de bijbelse oproep: "aanschouw het verbond", niet zeggen, en mag hij dus, overgenomen in onze mond, nimmer bedoelen te zeggen: blijf onder alle omstandigheden trouw aan dit of dat gegeven instituut. Integendeel: deze kant mag, in zoverre het een woord van mensen tot mensen is, alleen maar beteekenen: blijft onder alle omstandigheden trouw aan God in het institueeren. M.a.w. het is geen oproep, om in eerster instantie aan een instituut, doch een, om vóór alle dingen in het institueeren trouw te zijn... Want "het" "institueeren" van de kerk, dat is een levend, spanningsvol, concreet, immer doorgaand

werk, dat de geloovigen onder vele andere hun opgedragen werken dienen te verrichten." Pag. 60.

"De kerkelijke ellende", zo betoogt Schilder drie pagina's verder, "begint daar, waar men "kenmerken" der kerk opstelt, die het gegeven instituut **alleen** als gegevenheid qualificeeren en autoriseeren... Het waarmerk van een instituut (voltooid tegenwoordige tijd) is: dat het **institueert** (onvoltooid tegenwoordige tijd).

Het is blijkbaar de confessie van dr. T., dat Christus' kerkvergaderende arbeid via de vrijgemaakte kerken loopt en hij neemt het de 25 broeders zeer kwalijk, dat zij het zo niet willen zeggen. Maar deze confessie van dr. T. is niet de confessie van ons aller confessie, maar een persoonlijke mening, die m.i. een bedenkelijke overeenkomst vertoont met het statisch kerkbegrip van Rome.

Wanneer Schilder de Hervormde sprekers in de Pieterskerk te Leiden antwoordt op hun oproep aan de gescheiden broeders om terug te keren tot de "moederkerk", dan zegt hij wél: bij u is de eene Avondmaalstafel niet zoals bij ons. Hij handhaaft de wettige inrichting van eigen kerkelijk leven dus. Maar hij zegt níét: En nu loopt daarom Christus' kerkvergaderende arbeid via de bedding van de kerken, waartoe ik behoort.

Wat hij dan wel zegt?

"En aan deze kant van de scheidslijn — d.i. aan de kant waar hij zelf staat — is dan voor dien kerkelijk-gereformeerde zélf de daad der gehoorzaamheid: het open staan, elke dag, voor iedere op goede grondslag ondernomen poging tot hereeniging met de zich tot gehoorzaamheid in het institueeren bekeerende geloovigen uit andere kerkformaties en het ongebroken corrigeren van eigen kerkelijk leven." pag. 65.

Aan een nieuw dogma over de kerk hebben we waarlijk nog geen behoefte. Vooral niet, als dit er toe leiden zou, om de Afscheiding nog meer te verheerlijken als men dat in sommige kringen reeds doet.

H. Bavinck

Christus bindt ons aan Zich en zijn Woord ook wat het werk der kerkvergadering betreft. Maar wij hebben niet het recht Hem aan ons te binden.

We leven in een bepaalde historische situatie.

Scheiding op scheiding is er gekomen tussen gereformeerde christenen. Naast een zich willen laten leiden door het Woord werken overal historische, romantische, sectarische motieven, die de kerkelijke eenheid verhinderen. Maar is de Here Christus niet machtig om Zijn Woord, waar dat ook gepredikt wordt, heerschappij te geven? En is het niet onze roeping onafgebroken te wijzen op de normen van dat Woord, overal waar wij de gelegenheid ontvangen. Een rechte gelegenheid dan?

Het is de confessie van dr. Trimp, dat Christus' kerkvergaderende arbeid via onze kerken loopt. En hij verbindt aan deze stelling zware consequenties voor zijn collega's. Het is in dit verband wellicht nuttig nog eens een blik te slaan in de Acte van Vrijmaking of Wederkeer, die voorgelezen is op 11 aug. 1944 in de Lutherse Kerk te Den Haag. Deze Acte draagt wel niet een officieel karakter, maar kan toch wel gelden als een stuk van onverdachte orthodoxie. We lezen daarin o.m.: voorts gemeenschap willende onderhouden, zo haast als men zulks hebben kan, met alle geloovigen, waar ook de Zone Gods dezulken vergaderd heeft **of immer wederom zal willen vergaderen**, allen, die met vermindering van het door deze kerken thans betreden ongoddelijk pad der sectarische, onkatholieke eingenwilligheid en afzondering, met ons bereid zullen bevonden

worden te willen staan **of te gaan staan** op de grondslag alleen der aangenomen formulieren van eenigheid." Ik onderstreepte (vetdruk) enkele woorden, die wel een ander geluid laten horen dan dr. Trimp. Waar ook de Zone Gods de gelovigen vergaderd heeft of immer wederom zal willen vergaderen, zegt deze Acte van Vrijmaking of Wederkeer. Hier is geen sprake van het statische kerkbegrip, dat blijkbaar de achtergrond vormt van dr. Trimps overwegingen. Hier wordt Christus in zijn kerkvergaderende arbeid niet gebonden aan ons, maar wij aan Hem.

In welk slop voeren ons de gedachten van dr. Trimp toch?

En vanuit zulke vreemde gedachtenkronkels moeten nu bepaalde broeders aan de schandpaal geslagen worden en straks natuurlijk kerkelijk behandeld?

De kerkeraden mogen toezien, dat zij in zulk een strik niet vallen.

De zaak is niet of er zich op het ogenblik ergens mogelijkheden tot een op Gods Woord gegronde hereniging voordoen — die mogelijkheid zie ik voor wat de gebonden kerken betreft, zeker niet als aanwezig. Maar het gaat er om, dat de geest in onze kerken zuiver gehouden wordt; dat het denken zich in Schriftuurlijke banen beweegt.

We dreigen echter terecht te komen van het vrije veld in de loopgraven.

7. In de loopgraven

De vrijmaking bracht een opdracht mee: te laten zien wat de kerk in deze wereld is als gemeenschap der heiligen, bijeengehouden door de band aan het Woord en aan dat Woord alleen. We hadden door de daad van de vrijmaking bewezen dat we het gegeven instituut niet wilden verafgoden, maar dat het ons ging om het verenigd zijn met hart en wil in éénzelfde Geest, door de kracht des geloofs, N.G.B. art. 27.

We waren gegrepen door de ernst van het Woord in zijn spreken over de kerk tegenover het sectarisch geknutsel met de leer en het wereldlijk gemanipuleer met de orde in de kerk. Maar bijna ongemerkt is over ons gekomen in dat ernstig nemen van de kerk de verstarring door het laten samen vallen van Christus' kerkarbeit met de onze-met-Hem. De vrijmaking werd door sommigen verheven tot Christus' éinig startpunt voor reformerende kerkarbeit in deze landen. Deze arbeid werd gekanaliseerd in de bedding van de vrijgemaakte kerken.

Op verschillende plaatsen liepen de gesprekken met de Christelijke Gereformeerden vast op de onzerzijds geponeerde stelling: Wij zijn de ware kerk, gij moet tot ons overkomen om ook op die naam aanspraak te kunnen maken. Het instituëren verstarde tot de gegevenheid van het instituut.

8. Isolement.

Hierbij is gekomen dat verschillende organisaties werden opgericht vanuit de kerk, en daarom alleen toegankelijk gesteld voor eigen kerkleden. Op onderwijsgebied valt dit om bepaalde redenen te verdedigen, zelfs toe te juichen, maar op ander gebied brengt dat zijn eigen bezwaren mee, met name een verstrengeling van kerkelijke en organisatorische kwesties, zoals het geval-Laning bewijst. Maar dat is nog het ergste niet. Er trad een zekere identificatie op. De kerk, die alleen aan het expliciete woord van God gebonden is en niet aan allerlei theologische, maatschappelijke en politieke beschouwingen; de kerk, die open heeft te staan voor allen, die de Waarheid liefhebben; die met haar belijdenis de eeuwen verduurt en de eeuwige Waarheid op heft in alle tijden en temidden van allerlei wisselende maatschappelijke en politieke beschouwingen; zij werd als het ware geïdentificeerd met bepaalde organisaties als met háár vrijmaking gegeven en vanuit de vrijmaking voor haar leden verplichtend. Alsof de vrijmaking een **afscheiding** was.

Dit isolement is niet het isolement van Groen van Prinsterer: In het isolement ligt

onze kracht. Want deze spreuk slaat op de beginselvastheid. Maar dit boven aangeduide isolement is van organisatorische aard **in zijn opzet**. En het heilloze gevolg is, dat wie hier niet meedoen als niet goed vrijgemaakt worden beschouwd en in hun kerkelijke positie worden aangetast.

Dit is een vrijmakingsideologie, die gevaarlijk is en waartegen de 25 "neen" hebben gezegd.

Daarmee zijn nieuwe organisaties op politiek en maatschappelijk terrein niet veroordeeld. Zij kunnen noodzakelijk of gewenst zijn. Dat er aanleiding voor bestaat, is geloof ik ook wel duidelijk.

Het is hier nu niet de plaats om daar verder op in te gaan. Ik laat dat ook graag aan meer bevoegden over. Maar dat zij een noodzakelijke consequentie zijn van de vrijmaking, dat valt af te wijzen.

Elk heeft hier naar eigen inzicht en beste weten zijn beslissing te nemen. Gesprek hierover is wenselijk. Maar ieder staat en valt zijn eigen Heer in dezen.

Blijkbaar is de oorspronkelijke opzet ook niet vol te houden. Op het nationale appel van het G.P.V. was ook het Nationaal Evangelisch Verbond vertegenwoordigd. Prof. Mekkes heeft daar gesproken naast de heer Jongeling, terwijl in de morgenvergadering de voorzitter van het N.E.C., dr. Siebesma, het woord voerde. Geen van beide is lid van één onzer kerken. De eerste is lid van een Waalse Gemeente, de tweede naar ik meen van een gebonden kerk. En er werd gezegd, dat het nu de tijd is om de gelederen te sluiten voor de grote strijd. Er is wel geen spake (nog?) van één organisatie, maar hier is toch wel een broederlijk samen optrekken in een als principieel geziene strijd.

Het is duidelijk, dat de opzet van sommigen na 1948 thans blijkbaar niet in alles vruchtbaar en noodzakelijk te zijn. Een zekere heroriëntatie is noodzakelijk en blijkbaar bezig door te breken.

De "Open brief" is niet in alle delen van zijn kritiek er naast. Er is daarom geen reden de ondertekenaars met dergelijke ernstige verwijten aan boord te komen als is gebeurd. Naar ik verneem zijn er reeds kerkeraden, die ondertekenaars ter verantwoording roepen. Artikelen als door dr. Trimp geschreven, kunnen daartoe mede de stoot geven.

We hebben meer beleefd: een zich bemoeien door kerkeraden met kwesties als de A.O.W. O, zeker, in eerlijke ijver. Maar ook dat was geen ijver met verstand, zoals nu wel ieder toestemt. De kerkeraden doen verstandig zich aan hun eigenlijke taak te houden en zich niet te bemoeien met allerlei publicaties, tenzij daarin enig stuk der leer wordt aangetast. Dat dit in de Open brief niet het geval is, is zonneklaar. Het gaat daarin om bepaalde beschouwingen, over bepaalde gebeurtenissen en handelwijzen. Men behoeft het daarmee niet eens te zijn. Dat is echter iets anders dan tot een kerkelijke behandeling over te gaan of daartoe te drijven. Men zet dan het mes in eigen vlees en roept onduidelbare spanningen op.

Hiertegen gaat mijn principiële bezwaar dat hij (nl. Ten Hoor) de Christelijke kerk met de ware kerk, met één of meer bepaalde instituten in de algemene Christelijke kerk vereenzelvigd en daarbuiten nu nog wel een verbond maar geen kerk meer erkent. Dat is naar mijn oordeel... miskennis van de katholiciteit der kerk en sectarische eenzijdigheid. Voor Rome is Roomsche en Christelijk één, maar voor de Protestant valt geen enkele bijzondere kerk met de Christelijke kerk samen.

H. Bavinck

Het beeld van de kleding bij Paulus

(III)

Als we zo de zin van 2 Cor. 5:2-4 zo goed mogelijk hebben trachten vast te stellen, kunnen we terugkeren tot het punt dat ons in deze tekst meer in het bijzonder zal bezighouden, zulks in verband met het thema van onze artikelen, nl. het beeld van het kled.

Wij zijn gewend uit deze beeldspraak hier te concluderen, dat Paulus den mens ziet als bestaande uit twee delen: een kern, t.w. de ziel, en een 'mantel', nl. het lichaam. En van het sterven zou de apostel hier deze voorstelling geven, dat de ziel haar mantel aflegt. De mens naar zijn diepste wezen zou blijven voortbestaan ook na het sterven; juist zoals iemand niet wezenlijk wordt aangetast, als hij zijn kleren uittrekt.

Echter: gezien de wijze waarop Paulus doorgaans deze beeldspraak hanteert lijkt het al reeds onmogelijk, genoemde conclusie aan dit beeld hier te verbinden. 'Kleed' is in Paulus' beeldspraak, zo zagen we, nooit iets uitwendigs. Het kled symboliseert voor hem den **gansen mens**. 'Z'n kled uittrekken' dat is in Paulus' taalgebruik 'die mens, die men tot dusver was, af worden'. Wie het spraakgebruik van den apostel op dit punt eenmaal heeft onderzocht, zal dan ook veeleer tot de conclusie komen, dat volgens Paulus bij onze dood onze ganse mens sterft.

Intussen: alvorens vaste conclusies te trekken, willen we nog even verder om ons heen zien. Dan treft onze aandacht de term "naakt" in vs. 3. Nu heb ik daareven een bepaalde uitleg van de passage waarin dit woord voorkomt in 't kort trachten te verdedigen. En ik weet heel goed, dat er tal van andere opvattingen zijn voorgedragen. Alsook dat de juistheid van mijn eigen voorslag bepaald niet vast staat. Echter: voor zover ik zien kan, zal men er moeilijk aan kunnen ontkomen, hoe men de tekst verder ook leest, de term 'naakt' te laten slaan op de doods-toestand.

Welnu: met dit woord 'naakt' blijft Paulus kennelijk in zijn beeldspraak van 'aan- en uitkleden'. De aanhangers van de boven bestreden conclusie uit Paulus beeldspraak zullen dan ook onder de 'naakten' waarvan hier sprake is, moeten verstaan: de lichaamloze zielen.

Maar dan is het toch opnieuw geboden Schrift met Schrift te vergelijken. Wie in de Bijbel thuis is weet, dat Paulus over de opstanding der doden vaker heeft geschreven, en wel heel breed in 1 Cor. 15. Nu is het frappant, dat we het woord 'naakt' daar ook tegenkomen, zij het op een heel onopvallende plaats, waar men er tot dusver overheengelezen schijnt te hebben. Dat dit gebeuren kan wordt vandaag nog meer dan vroeger in de hand gewerkt door de onder ons gebruikelijke nederlandse vertaling.

De Statenvertaling sprak in 1 Cor. 15:37 tenminste nog van "een bloot graan". Maar de N.B.G.-vertaling heeft dat verminkt tot "slechts een korrel". Er staat nl. in het Grieks: "een naakte korrel".

Misschien zegt iemand: maar zou Paulus daar wel de gedachte aan een kledingstuk in z'n achterhoofd hebben? Het gaat toch over planten, niet over mensen? Maar dan moge ik U in herinnering brengen het woord van Jezus: "indien nu God het gras des velds also **bekleedt** . . ." (Matth. 6:30).

Waarom noemt Paulus die korrel 'naakt'? Wel, omdat daaraan het 'kled' dat wij er na de winter aan hopen te zien (halm en aar) nog ontbreekt. Hij stelt nl. tegenover de "naakte" korrel: „het lichaam dat zal worden”.

Maar waarvan is nu die naakte graankorrel die gezaaid wordt een beeld? Wel: van ons lichaam dat in de aarde gelegd wordt. Immers: van dat lichaam zegt de apostel in vs. 44, dat het gezaaid wordt. Dat levenloze lichaam dat wij begraven, dát is als een naakte korrel zaaiakoren.

M.a.w.: de 'naakten' uit 2 Cor. 5:3 zijn niet de lichaamloze zielen in de hemel, maar de lijken in het graf.

Dit gebruik van het woord 'naakt' stamt trouwens, als we goed zien, reeds uit het O.T. Zegt niet Job: "naakt ben ik uit de schoot mijner moeder gekomen, naakt zal ik daarheen wederkeren" (1:21)? Met de terugkeer in de moederschoot (vgl. ook Pred. 5:14) bedoelt hij kennelijk: zijn begraven worden in de schoot der aarde. Dat de geboorte hier wordt voorgesteld als een voortkomen ook uit de aarde zal wel een zinspel zijn

op Gen. 2:7 "de Here God formeerde den mens van stof uit de aardbodem". Na de zondeval spreekt de HEERE zelf trouwens over 's mensen sterven als over "een wekeren tot de aardbodem, omdat gij daaruit genomen zijt" (Gen. 3:19). Bij dit spreken Gods sluit Job zich klaarblijkelijk ten nauwste aan.

En vragen wij, wat die 'naaktheid' in dit verband ten diepste behelst, dan zullen we wel moeten letten op de volgorde van Gods handelingen in Gen. 2:7 genoemd. Eerst formeert de HEERE den mens uit de aardbodem daarna blaast Hij de levensadem in zijn neus. Als (volgens Job) de mens 'naakt' uit de schoot der aarde kwam, dan zal dit dunkt mij inhouden 'levenloos'. Na de formering moest God hem het leven inblazen (vgl. Ezech. 37:8).

Tot op dat moment was hij 'naakt', wel gevormd (niet meer een hoop stof), maar zonder leven, en al wat dat leven meebrengt¹⁰):betrekkingen, arbeid, have en goed.

Ik geloof dus stellig, dat wij in 2 Cor. 5:3 'naakt' moeten verstaan als 'levenloos', en niet als 'lichaamloos'.

Wat is nl. in Paulus' beeld van de tent dat 'tentkled' dat weggetrokken wordt, waarmee de woning ophoudt te bestaan? Ook dit beeld kennen we uit het O.T. Hizkia zegt in zijn danklied, als de HEERE hem beter heeft laten worden, hoe dicht hij bij de dood is geweest. Eigenlijk, zo laat hij zich uit, zag hij zijn leven reeds heengaan: "mijn leven werd afgebroken en van mij weggerukt als de tent van een herder" (Jes. 38:12).¹¹

Het is het leven dat neergehaald, gesloopt wordt als een tent. Datzelfde beeld werkt ook na in Hebr. 7:16: Christus heeft als priester naar de ordening van Melchizedek "een leven dat niet te slopen is". Voor 'slopen' staat hier precies hetzelfde woord dat we èn in 2 Cor. 5:1 ontmoeten ("wordt afgebroken") èn in de Griekse vertaling van Jes. 38:12. En zo horen we Petrus spreken van 'het afleggen van zijn tent' (2 Petr. 1:14), terwijl Christus in Joh. 10:17 zegt: "Ik leg mijn leven af".¹²

Nu zal men zeggen: ja maar Paulus zelf spreekt toch verderop in dit hoofdstuk (vs. 8) van 'lichaam'!

Inderdaad! Maar hier hebben we nu weer één van die vele gevallen, dat een Grieks woord uit het N.T. en de Nederlandse vertaling ervan elkaar niet precies dekken. Het woord 'sooma', dat men pleegt te vertalen met 'lichaam', betekent daar ook wel 'leven' of 'bestaan'. Dat wordt aanstands duidelijk in vs. 10: ieder zal voor Gods rechterstoel loon krijgen naar de werken die hij — zo staat er — "tijdens zijn 'sooma' gedaan heeft". Het hier gebruikte voorzetsel ('tijdens')¹³ maakt al duidelijk, dat we 'sooma' hier moeten vertalen door 'leven'. Een ander voorbeeld: met gebruikmaking van hetzelfde beeld dat we hier in ons hoofdstuk aantreffen, dat van het kled nl., spreekt Paulus in Col. 2:11 van onze vernieuwing door de doop als van "een uittrekken van het 'sooma' des vleses". Daar moest men vertalen, dacht ik: "ons vleselijk bestaan", d.w.z. ons zondig leven. En nu het opmerkelijke: even later wordt in die bewuste brief (Col.) in precies dezelfde zin gesproken van "het uittrekken van den ouden mens" (3:9). Hier blijkt dus, dat het woord 'sooma' heel gewoon afgewisseld wordt met 'mens'. Dat 'lichaam' dus niet is: de helft van den mens; terwijl de andere helft zijn zal zou zijn. Maar dat 'lichaam' is: ons bestaan - als - mens. En diezelfde afwisseling vinden we ook in Rom. 6:6 "daar wij dit weten, dat onze oude mens mee gekruisigd is, opdat het 'lichaam der zonde' (d.w.z. het leven in de zonde) zou worden stopgezet".¹⁴

Dat brengt ons als vanzelf tot het laatste punt in Paulus' spreken over sterven en opstanding dat we even zouden willen aanroeren.

Dat nieuwe ('geestelijke') 'lichaam' dat straks wordt opgewekt (1 Cor. 15:44): wie ontvangt dat? Wij stellen ons vaak voor, dat de ziel die in de hemel leeft degene is aan wie God straks dat nieuwe lichaam geeft. Maar Paulus geeft een andere voorstelling van zaken. Hij zegt in v. 37: "als gij zaait, zaait gij niet het toekomstige lichaam, maar een naakte korrel . . . en God geeft daaraan een lichaam, gelijk Hij dat gewild heeft". "Daaraan", d.w.z. aan die korrel. Nu zagen we daareven reeds, dat die naakte korrel die gezaaid wordt beeld is voor: het lijk dat in het graf gelegd wordt. Aan dat lijk dus geeft God straks een nieuw lichaam.

TE BERDE

De uitslag van de verkiezingen moet in het algemeen gesproken teleurstellend genoemd worden. Wel heeft schrijver dezès gestemd op de A.R.-Partij, die twee zetels winst boekte en uiteraard verheugt men zich daarover.

Wel ook is het verheugend dat er twee broeders van onze kerken een zetel hebben ingenomen in het nieuwe parlement, maar dat alles neemt niet weg dat de totaal-uitslag niet verheugend genoemd mag worden.

In de eerste plaats is de winst van de Boerenpartij bepaald zeer onaangenaam. Na alle rare streken die door deze partij uitgehaald zijn, is het verbazingwekkend dat nog zo veel kiezers toch hun vertrouwen aan deze partij zijn blijven schenken. De verwachting in deze rubriek uitgesproken dat de Boerenpartij praktisch wel weggevaagd zou worden, is helaas niet bewaarheid.

Op zich zelf doet deze partij in de Kamer natuurlijk niet zo veel kwaad, omdat men geen invloed op de gang van zaken uitoefent, maar het pleit niet voor het onderscheidingsvermogen van de kiezers dat nog zo veel stemmen op deze partij uitgebracht werden.

Hetzelfde moet wel gezegd worden van de D-66. Wel is deze partij een stuk minder negatief. Wel ook heeft deze partij een intelligente verkiezingsactie gevoerd. Verder behoeven er ook niet zulke dwaasheden van verwacht te worden, maar een partij die zo duidelijk pragmaties wil zijn, moest toch eigenlijk niet zo veel aanhang op zich weten te verenigen.

Het zo langzamerhand bekende onbehagen heeft zich bij deze verkiezingen wel duidelijk gedemonstreerd. Of daaruit nu alleen de conclusie getrokken dient te worden dat er wellicht een ander kiesstelsel noodzakelijk is, is overigens de vraag. Als ik het goed zie vaart er over ons land en over heel de westerse wereld een groot gevoel van verveelnis. Men heeft niets meer waarvoor men warm loopt. En dat verandert natuurlijk niet met een ander kiesstelsel! Dat zou alleen tijdelijk iets helpen. De grote partijen doen er goed aan zich te realiseren wat nu werkelijk hun idealen zijn en doen er dan ook goed aan die idealen duidelijk te maken aan iedereen, die maar horen wil.

Het heeft er ook de schijn van dat de K.V.P. als stabiele factor aan het wegvallen is in ons politieke leven. Als er geen andere stabiele factor voor in de plaats komt, is dat alleen maar te betreuren. Het land zal daardoor moeilijker bestuurbaar worden.

De winst die de A.R.-Partij maakte is inderdaad voor een deel wel Zijlstra-winst. Een winst die prof. Zijlstra ook wel toekwam vanwege zijn vastberaden en slagvaardige beleid dat hij in die korte periode heeft weten te voeren.

De opdracht aan Prof. Zijlstra om als informateur op te treden was dan ook wel een logische opdracht. Zijn conclusie dat er nu een kabinet dient te komen van de drie confessionele partijen plus de V.V.D. is ook een logische conclusie. Immers de V.V.D. is de enige van de grote partijen naast de A.R. die winst boekte bij deze verkiezingen.

Als ik de krantenberichten goed begrijp is er nu binnen de confessionele partijen, met name binnen de A.R.-Partij toch ook nog een stroming die met de P.v.d.A. in zee wil gaan. Men vergeet dan dat de winst die de A.R.-Partij maakte Zijlstra-winst is en geen Biesheuvel-winst. Als men de onduidelijkheid in de politiek, waarover men zo geklaagd heeft nog wil vergroten, dan moet men nu de informatie-Zijlstra dwarsbomen. Dan is bij de volgende verkiezingen de Zijlstra-winst ook wel weer helemaal verdwenen.

Amelink

Ook dit spreken wijst m.i. weer in dezelfde richting: dat lichaam daar in de groeve is maar niet een omschot, een stoffelijk omhulsel, dat niet tot den 'eigenlijken' mens zou behoren, en dat na de begrafenis verder geen rol speelt. Neen: dat is de mens zelf. Dát is de mens, voorschijns weliswaar gelegd in het stof des doods, maar toch weggelegd om straks te herleven. Dát is nog altijd de mens: zijn zintuigen zijn nu op non-actief, maar zullen straks weer geactiveerd worden: "allen die in de graven zijn zullen horen de stem van den Zoon van God" (Joh. 5 : 28) "en die haar horen zullen leven" (v. 25).

D. Holwerda

¹⁰⁾ Vgl. Hand. 17 : 25, waar Paulus aan het woord 'leven' epexegetisch toevoegt de woorden 'adem en alle dingen'.

¹¹⁾ In de vertaling 'leven' volg ik de weergave van de Statenvertalers en die van de Canisius-uitgave. Ik stak, gezien de sterk afwijkende vertaling van het N.B.G., mijn licht op bij een ter zake kundige. Hier staat een woord (dôr), waarvan de grondbetekenis schijnt te zijn 'kring'. Maar ditzelfde woord ontmoet men ook in de betekenis 'geslacht', b.v. in de uitdrukking 'van geslacht tot geslacht' (dôr le dôr). De ontwikkeling van deze betekenis uit de grondbetekenis is misschien te verduidelijken met een verwijzing naar de betekenis die het woord 'periode' (eigenlijk: 'rondgang') gekregen heeft (nl. 'tijd(perk)'). Mogelijk is zo ook 'dôr' gaan betekenen: een bepaalde levensperiode; en dan ruimer: leven. In elk geval is de betekenis die het N.B.G. in Jes. 38 : 12 aan het woord geeft ('woning') hoogst twijfelachtig. Afgezien van semasiologische moeilijkheden lijkt het mij op zichzelf al niet waarschijnlijk, dat men z'n woning gaat vergelijken bij een tent, die toch ook een woning is. Dan is er, zou ik denken, geen beeldspraak meer over. Bovendien is, in de parallelle tweede verschijft sprake van 'mijn leven' dat wordt samengewikkeld.

¹²⁾ Over de afwisseling van 'apothemai' met 'tithêmi' sprak ik aan het slot van noot 6.

¹³⁾ Vgl. voor dit gebruik van 'dia' om de omstandigheden waaronder iets gebeurt te tekenen b.v. Rom. 2 : 27 ('overtreder (terwijl gij leeft) onder letter en besnijdenis'), 4 : 11 ('allen die geloofden (terwijl zij leefden) in onbesneden staat'); ook 14 : 20 ('eten onder het nemen van aanstoot') en 2 Cor. 2 : 4 ('ik schreef u onder veel tranen'); en niet te vergeten vs. 7 uit het hoofdstuk waarmee we ons bezighouden ('verkeren in een toestand van geloven en niet van

zien'). Tegen de opvatting 'door middel van' (waarbij het lichaam dus als instrument zou getekend zijn, waarmee de ziel haar verrichtingen volbrengt) pleit en zakelijk en formeel het nieuwtestamenteisch spraakgebruik, naar het mij voorkomt.

¹⁴⁾ Voor 'katargeo' in de betekenis 'het stopzetten van een bepaald leven' vergelijk men 1 Cor. 13 : 11 „ik heb teniet gedaan hetgeen eens kinds is” (beter: „ik ben opgehouden met die kinderlijke gedragingen”).

Achteraf de Willibrordus-vertaling raadplegend zie ik tot mijn vreugde, dat de bewerkers daarvan het aangedurfd hebben in Rom. 6 : 6 te vertalen: „het bestaan in de zonde”; en zo ook in 7 : 24: „dit bestaan ten dode”. In Col. 2 : 11 laten zij de gangbare weergave („het lichaam der zonde”) in de tekst staan, maar geven toch in een noot weer de juiste omschrijving: „d.i. het door de zonde beheerste bestaan”.

Het lijkt mij toe, dat we het woord "sooma" in de betekenis „leven” ook vinden in Col. 1 : 22. Met de woorden „in het lichaam zijns vleses” zou ik willen vergelijken Hebr. 5 : 7 „in de dagen zijns vleses”. De bedoeling van beide uitspraken is m.i. dezelfde: tijdens zijn leven als mens hier op aarde.

We zouden, geloof ik, goed doen de vertaalruimte bij het betrokken woord nog iets wijder te nemen. „Sooma” betekent nl. meermalen „het prijsgegeven leven”, en dan zouden wij het zonder bezwaar kunnen weergeven met „dood”. Zo b.v. in Rom. 7 : 4, waar— naar ik achteraf zie— ook de Willibrordus-vertaling geeft: „Broeders, op soortgelijke wijze zijt gij door de dood van Christus gestorven ten aanzien van de wet”. Heel duidelijk is ook sprake van dit „prijsgegeven leven” in 1 Cor. 11 : 27. In vs. 26 heet het: „Want zovaak gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood (!!) van den Heer, totdat Hij komt”. En dan vervolgt Paulus: „Dus (!) wie 's Heeren brood eet of beker drinkt op onwaardige wijze, die zal schuldig staan aan het lichaam en het bloed van den Heer”. (Ik wijs hier op de verbinding van het woord-in-kwestie met het woord „bloed”. Dat is naar bijbels begrip: het leven.) Men doet deze tekst zakelijk recht met de weergave: „die zal verantwoordelijk gesteld worden voor de dood van den Heer”.

Het moge oppervlakkig gezien vreemd schijnen, dat men éézelfde woord met „leven” en met „dood” kan weergeven. Toch is dat bij enig nadenken over ons eigen taalgebruik niet zo onvoorstelbaar. Wij zeggen: 'hij heeft het met zijn leven moeten betalen', maar in precies dezelfde betekenis ook wel: 'hij heeft het met de dood moeten bekopen'.

ontwikkeld. Zo stelde hij in zijn manifest van 1948, dat het volk actief in het ontstaan van de kunst moest worden betrokken. Het gaat hem erom, zegt hij later, om "... de schepende instincten die nog onbewust in de mens sluimeren tot ontwakten te brengen." "De grote non-stop happening, die wij te verwachten hebben wanneer de creatieve potentie van de gehele mensheid eenmaal ontkend wordt zal het aangezicht van de aarde net zo ingrijpend veranderen als de organisatie van de productiewerkzaamheden dit gedaan heeft sinds het neolithicum. Het tijdperk van de homo ludens ligt voor ons". (Randstad 8)

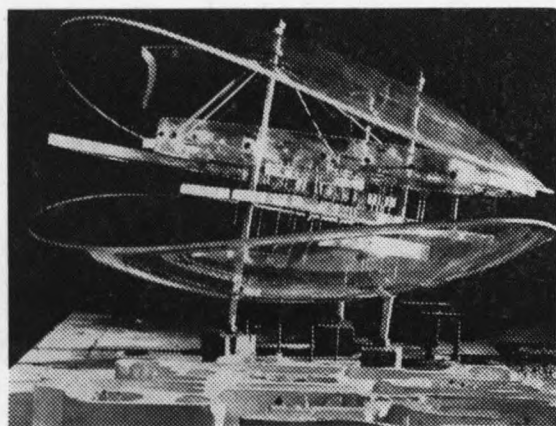
New-Babylon is geen utopie; het is technisch uitvoerbaar, na de grote revolutie. En het heeft invloed gekregen. Veel van Constant's gedachten werden door de Provo's overgenomen en op straat gebracht: het wittefietsenplan voor het verkeersprobleem, de protesten tegen de luchtvervuiling, de filosofie van de creativiteit. Ook de term New-Babylon is in Provo voortdurend te lezen.

Labyrint

De labyrint-gedachte kreeg in New-Babylon een eigenaardige moderne vorm. Constant schrijft: "New-Babylon is één onmetelijk labyrint. Iedere ruimte is tijdelijk, niets wordt herkend, alles is een ontdekking, alles verandert, niets kan dienen tot oriëntatie."

Een oriëntatieloze wereld, waarin alles verandert, waarin alles vreemd is, schrikt Constant niet langer af. Wat voor mensen, gewend aan de statische wereld van nu, een boze droom mag lijken, is voor hem een ontdekking. Want Constant denkt vanuit de creatieve mens. Pas als de wereld een groot labyrint wordt zal de mens wat te spelen hebben. Hij zal slechts deel krijgen aan een geweldige psychische verruiming, wanneer de ruimte rondom hem eindeloos veel mogelijkheden heeft en gestalten kan aannemen. Nu hoeft de mens zich niet eens in een grote ruimte te bevinden, of in een werelddeel dat hij nog niet kende: een kleine ruimte, die door technische ingrepen steeds verandert, heeft dezelfde uitwerking op hem. De mens wordt een nomade: hij zwerft over de hele wereld, alles is zijn bezit, hij mag met alles experimenteren. De hele wereld wordt happening, nodigt uit tot creativiteit.

Labyrint, aantekeningen bij New-Babylon

Spatiovore 1960:

Schelpvormige concerthall voor elektronische muziek.

Maquette voor New-Babylon.

In de hedendaagse kunst heeft het begrip labyrint een centrale plaats ingenomen. Het duidt niet langer op verwarring en benauwdheid zoals eertijds — en Knossos is ons in het bloed gaan zitten — maar integendeel op de verruiming van de menselijke psyche, waar zoveel kunst na 1945 naar streeft. Zo ging vorig jaar de "opera" van Peter Schat met de naam Labyrint in première; het was de muzikale gebeurtenis van het jaar.

New-Babylon

Een der belangrijkste artistieke projecten van na de oorlog is New-Babylon van Constant Nieuwenhuis, ex-lid en woordvoerder van de experimentele groep Cobra. New-Babylon, waaraan Constant vanaf 1958 onafgebroken werkt, is de stad van de toekomst; alle problemen zullen er in opgelost kunnen worden, mits eerst een sociale revolutie heeft plaatsgevonden, en het bezit gesocialiseerd is. De verkeerschaos zal verdwijnen, want het verkeer krijgt een plaats toegewezen onder de stad, die boven de wegen "hangt". Elke auto wordt een taxi, bestemd voor de gemeenschap. Luchtvervuiling zal tegengegaan worden, omdat de stad overdekt wordt.

De computer neemt het werk over. De tijd van de in het zweet zijns aanschijns werkende mens zal voorbij zijn. De kern van Constant's filosofie is de idee van de spelende mens, maar niet meer die van de aristokratische, "kulturele" homo ludens van bijvoorbeeld Huizinga; doch een democratische die op de totale gelijkheid van alle mensen berust. De mens zal gaan spelen. En daartoe moet hij zijn nu nog sluimerende creativiteit ontwikkelen; de wereld, het leven, ook liefde en dood, moeten een "non-stop happening" worden, een "experimenteel theater". Het zijn Constant's eigen woorden.

Want iedereen bezit creativiteit. Deze gedachte had Constant al in zijn Cobra-tijd

Het labyrint van de techniek, dat op de "oude mens", de mens van vóór de revolutie, een afschrikkende werking had, wordt in New-Babylon bij hem ingelijfd. De Nieuw-Babylonier neemt voor het eerst deel aan de "andere wereld" van de techniek. Constant wil de vervreemding in het leefbare trekken. De mens gaat spelen met de vervreemding, hij buit haar uit. Door zijn spel krijgt hij macht over de dingen.

De natuur werd een angstaanjagende kosmos, een oneindig samenstelsel van heelallen, waarbij de nietige mens in een volstreekte leegte wegzonk. De mens slaat terug. Hij happent terug.

Kunst en leven

Constant geeft met zijn New-Babylon een antwoord op kwesties die minstens vanaf de vorige eeuw steeds nijpender zijn geworden. De voornaamste is: dat de mensen geen deel meer hebben aan de kunst en de kunstenaar een eigen ontwikkeling doormaakt, als het ware in het defensief. Kunst was en is een soort toevluchtsoord voor het individu, in de marge van de bewegingen van massa en techniek. Sinds Constant kan geen enkele kunstenaar er meer onderuit zich te bekommeren om de toekomst.

Maar geeft Constant een integratie van kunst en leven? Of maakt hij niet veeleer de kunst zo overheersend dat het dualisme onzichtbaar is geworden? Neemt hij de situatie van nu niet mee naar zijn New-Babylon, om haar daar zelfs monsterachtig uit te vergro-

ten? Iedereen is creatief, zegt Constant. En daarmee lijkt de breuk tussen kunstenaar en gewone man opgeheven. Maar Constant's "kreativiteit" blijft kunst, is er alleen een socialisatie van.

New-Babylon heft de kunst als iets hogers en verhevens gelukkig op. Maar het breidt haar tegelijk uit over alle andere gebieden van het leven. Iedereen moet kunstenaar worden. Kunst gaat overheersen.

New-Babylon is een revanche, van de vrije mens op een door technokratie en consumptie bezeten en hem daardoor vreemd geworden wereld. Al happenend legt de Nieuw-Babyloniër steeds vrijheidsverklaringen af. Hij vervangt het leven door de happening.

Robbe-Grillet

Een totaal ander beeld van een labyrint geeft een nouveau roman van Alain Robbe-Grillet (in 1963 bij de Bezige Bij in vertaling uitgekomen) met de titel: Dans le labyrinthe. Ik neem een en ander van de flap over: "In het labyrint is het verhaal van een soldaat die door een vreemde stad zwerft op zoek naar een onbekende aan wie hij een pak moet afgeven dat hem is toevertrouwd door een stervende kameraad". "De plaats van ontmoeting is een kruispunt, een lantaarnpaal. Maar de straten lijken allemaal op elkaar en de soldaat kon zich niet meer herinneren welk kruispunt en welke lantaarnpaal het moest zijn. Ook niet wie de ontvanger is en wat er in het pak zit." "Als het object voor Robbe-Grillet geladen kan worden met een hartstocht of een andere gevoelsinhoud, dan is het alleen omdat de mens slechts kan bestaan door zijn **waarneming der objecten**".

De verschillen met New-Babylon zijn na-

tuurlijk opvallend. Bij Robbe-Grillet doet de mens niets met de ruimte en de dingen: hij neemt er niet aan deel, hij neemt slechts waar. Bovendien is zijn wereld statisch.

Toch geeft Robbe-Grillet iets wezenlijks aan, dat Constant naar mijn mening over het hoofd ziet: dat de mens wil leven in een vertrouwde wereld, waar hij herkenningspunten heeft, waar hij zich kan oriënteren. Robbe-Gillet's soldaat klampt zich vast aan de objecten (het boek bestaat uit eindeloze beschrijvingen), hetgeen een nogal wanhopige indruk maakt, maar in het door de schrijver geschapen labyrint **niet verwonderlijk** is.

Er is geen doel meer, zomin bij Constant als bij Robbe-Gillet. Het leven is niet meer lineair gezien, als ergens naar streven. De mens bereikt niets meer. Eerder lijkt zijn leven op een cirkelgang. Voor Constant is dat genoeg: "Een creatieve handeling heeft geen doel dan zichzelf". "Creatief zijn is de hoogste vervulling van de mens". (Rotterdams Nieuwsblad 20 aug. 1966.) Voor Robbe-Gillet, geloof ik, niet. Ook al constateert hij slechts, en komt er geen klacht over zijn lippen. Robbe-Gillet's wereld is zo troosteloos, omdat de kunstgreep van de versubjektivering ervan niet is toegepast.

De vertrouwde wereld met de werkelijkheid buiten ons wordt naar mijn overtuiging pas hersteld, wanneer de dingen als troostvol worden gezien ook **buiten hun voor ons bestemd zijn**. Wanneer we, met andere woorden, onze vraatzucht hebben afgelegd. In een volgende generatie, minder bedacht op onze voorkeur voor de Engelse taal, zou de vergissing weleens kunnen ontstaan als zou het begrip "happening" te maken hebben met het werkwoord happen.

Januari 1967.

K. Vollemans

De Canadese Gereformeerde Kerken

De lezers weten dat de bovenstaande kerken ontstaan zijn, toen na de Tweede Wereldoorlog emigranten uit onze vrijgemaakte kerken naar Canada vertrokken en daar een kerkelijk leven zochten dat overeenkwam met het leven van onze kerken. Zij vonden dat daar niet.

Bij de Christelijke Geref. kerk in Canada hebben zij zich niet willen en niet kunnen aansluiten. Deze Christ. Geref. Kerk in Canada moet men niet verwarren met de gelijknamige kerken in ons land. Daarmee hebben deze kerken in Canada niets te maken. De Christelijke Geref. Kerken in Canada zijn ontstaan uit en gesticht door de Christelijke Geref. Kerk uit de Ver. Staten. De Christelijke Geref. Kerk uit de Ver. Staten (enkelvoud — Chr. Reformed Church!) heeft in de tijd na de Tweede Wereldoorlog, toen vele emigranten uit het oude vaderland de Atlantische Oceaan overstaken om zich in de onafzienbare ruimten van Canada ergens te vestigen, zich moeite gegeven om de Nederlanders voorzover zij gereformeerd waren, (lid van een synodaal geref. kerk) op te vangen en een kerkelijk leven te geven dat in overeenstemming was met wat zij in Nederland gewend geweest waren. Dit laatste was niet zo heel onbegrijpelijk. De Chr. Geref. Kerk in de Ver. Staten was maar net aan de overkant van de grens tussen Canada en de Ver. Staten gesitueerd. Vooral tussen de staat Michigan waar de meeste Christ. Geref. Kerken gevestigd zijn en waar het centrum — het "Jerusalem" — van deze kerken zich bevindt (Grand Rapids) en de provincie Ontario in Canada, was maar een geringe afstand. Bij Detroit en Windsor is de grens een waterweg met een tunnel er onder door. Men rijdt snel en gemakkelijk van Grand Rapids naar bijvoorbeeld Chatham in Ontario, waar in de Canadese Geref. Kerk ds. L. Selles staat.

Er was nog een reden waarom de Christ.

Geref. Kerk uit de Ver. Staten zich moeite gaf de emigranten uit de syn. Geref. Kerken van Nederland zo goed mogelijk kerkelijk op te vangen. Dat was deze, dat er van ouds tussen de Geref. Kerken in Nederland en de Christ. Geref. Kerk in de Ver. Staten sterke banden waren geweest.

Het is zo dat de Geref. Kerken in Nederland eigenlijk de bakermat van de Christ. Geref. Kerk in de Ver. Staten waren. De Nederlanders die in de vorige eeuw de Christ. Geref. Kerk in de Ver. Staten zijn begonnen, waren Nederlandse afgescheidenen. Tussen de Geref. Kerken in Nederland en de Christ. Geref. Kerk in de Ver. Staten waren altijd sterke banden gebleven. Banden op het persoonlijke en familie-vlak. Zeer vele gereformeerden hadden en hebben familie in de Ver. Staten. Die familie is lid van de Christ. Geref. Kerk. Bovendien waren er zolang de Christ. Geref. Kerk in de Ver. Staten bestaan had, officiële kerkelijke banden geweest. En wel de band die men aanduidt met de naam "kerkelijke correspondentie".

Na de kerkelijke vrijmaking in Nederland was het zo dat de Christ. Geref. Kerk in de Ver. Staten onze vrijgemaakte kerken beschouwde als een nieuwe kerk. Een kerkgroep waarmee zij (nog) geen correspondentie onderhield. Zij onderhield correspondentie met de Geref. Kerken in Nederland. En de Geref. Kerken in Nederland dat waren en bleven voor de Christ. Geref. Kerk in de Ver. Staten de synodale kerken. Men kon van onze zijde zeggen: wij zijn de Geref. Kerken in Nederland! De synodocratische gemeenschap heeft geen recht op die naam! Die is een soort secte of een "valse Kerk" geworden tengevolge van de bekende onschriftuurlijke besluiten en tuchttoefeningen! Dit veranderde niets aan deze zaak.

Zo ontstond verwijdering tussen de Christ. Geref. Kerk in de Ver. Staten en onze vrijgemaakte Geref. Kerken en toen de emigran-

ten uit onze kerken na de Tweede Wereldoorlog naar Canada trokken voelden de meesten er niet voor zich aan te sluiten bij een Christ. Geref. Kerk in Canada omdat zij wisten en ervoeren dat deze gemeenschap onderhield met de uitwerp-kerken van Nederland. Zij stichten voor zoveel mogelijk een eigen kerkelijk leven. De "Gereformeerde Stichting tot bijstand van Emigranten en Gemigreerden" met haar directeur br. S. van Renssen te Utrecht, is hen daarbij op onnoemelijk vele manieren tot hulp en steun geweest.

In z'n rubriek die van tijd tot tijd in het Geref. Gezinsblad verschijnt ("Uit het land van de "Mapleleaf"") heeft ds. L. Selles onlangs verteld dat het aantal leden (zielen) van de Canadese Geref. Kerken op 1 jan. 1965 bedroeg 6558. Dat was 550 zielen meer dan op 1 jan. 1962. Hiervan wonen 3900 leden in het oosten van Canada d.w.z. in de provincie Ontario met plaatsen als Chatham, Burlington, Toronto, Orangeville en Brampton enz. En 2500 in het westen d.w.z. in de provincies Alberta en Manitoba en in British Columbia. Eé van deze kerken is in de Ver. Staten gevestigd en wel in Grand Rapids, Mich. waar nu ds. A. B. Roukema staat. Hij woont in het "Jerusalem" van de Christ. Geref. Kerk.

Als we dit totaal aantal leden (zielen) van deze Kerken eens aankijken dan zeggen wij in Nederland: wat een gering getal! Als ik de cijfers van de verschillende kerken van de stad Groningen bij elkaar tel volgens de gegevens van het Jaarboek 1966, dan kom ik (de kerk van Helpman er bij geteld) tot een getal van 6019 zielen!

Enschede groot met Glanerbrug erbij heeft 2534 zielen. Zwolle 2267 zielen. Kampen 3594 zielen. Bunschoten-Spakenburg telt 4577 zielen. In 1962 was het aantal zielen van de Canadese kerken niet groter dan dat van de gezamenlijke kerken van de stad Groningen. Er zijn 24 kerken "verspreid en verstrooid" over een groot gedeelte van het enorme gebied van Canada met zijn in totaal 18 miljoen inwoners. En er zijn 18 predikanten voor deze 24 gemeenten. Ik denk zo dat men in het stadsleven van de stad Groningen nog behoorlijk wat merkt van de invloed die de gereformeerden op het karakter van dat stadsleven zetten. In de onmetelijke gebieden van Canada ligt dit natuurlijk een beetje anders.

We hebben al eens in dit blad melding gemaakt van de plannen die deze kerken hebben — hoe klein in getal en in kracht ook — met betrekking tot een eigen opleiding van predikanten. Ds. Selles vertelde over deze zaak dat er curatoren zijn benoemd voor "de Eigen Opleiding". Deze hebben vergaderd en een rapport besproken inzake de mogelijkheden van de vestiging van een Theol. Hogeschool in Ontario. Uit het onderzoek dat was ingesteld bij het departement van universiteitszaken was gebleken dat het voor deze kleine groep van kleine kerken uiterst moeilijk zo niet onmogelijk zou zijn tot stichting van een College te komen, dat met een Universiteit geaffiliëerd en via deze Universiteit wetenschappelijke graden zou verlenen. Daar is een charter van het parlement voor nodig, dat alleen bij de wet kan worden verleend en dat als de groep die achter het College staat, maar klein is, heel zelden wordt verleend. Er is besloten nu in de West een onderzoek naar de mogelijkheden in te stellen en ook andere mogelijkheden zullen worden bekeken.

Een ander feit waarvan wij ook in Nederland met belangstelling kennis nemen is dat er contacten zijn gelegd door deputaten van deze Canadese Geref. Kerken voor samenspreking met deputaten van de boven reeds vermelde Christ. Geref. Kerken. Er is reeds enkele keren vergaderd. Een officieel rapport over deze gehouden samensprekingen is nog niet verschenen. We zien dit ter zijner tijd met belangstelling tegemoet.

Nog een feit dat we vermeld vonden in het artikel van ds. Selles is dat er eveneens deputaten benoemd waren door de synode van Edmonton van de Can. Geref. Kerken voor contactoefening met deputaten van de Orth. Presbyteriaanse Kerk van de Ver. Staten van Amerika. Hij vertelt dat in de maand september 1966 er een tweedaagse vergadering van deputaten in Rochester in de staat New York is geweest. Hij vermeldt er dit van:

Van hun General assembly hadden de Orth. Pres. deputaten de opdracht om ons aan te horen en zich te oriënteren. Ze hebben dat grondig gedaan en bleken daarbij goed op de hoogte niet alleen met wat in Canada maar ook met wat in het Nederlands kerkelijk leven omgaat. De verschillen in belijdenis en kerkregering, alsmede in correspondentie met derden en de regels van correspondentie werden openhartig besproken. Die verschillen zijn er en ze laten zich maar niet één, twee, drie uit de weg ruimen. Het verkwikkende en bemoedigende in deze besprekingen was echter dat je volmaakt één was in het onvoorwaardelijk aanvaarden van en buigen voor het gezag van de Heilige Schrift en de erkenning van Jezus Christus als het enige Hoofd van Zijn kerk.

De orthodox Pres. deputaten zullen nu eerst verslag uitbrengen aan de meeste vergadering van hun kerk, waarna als een nieuwe opdracht wordt verleend een tweede ronde besprekingen zal worden gehouden.

Opgemerkt hierbij zij dat deze Orth. Presb. Kerk een kleine kerkengroep is die ontstaan is uit een kerkelijke vrijmaking in 1936 van de grote Presbyteriaanse kerken van de noordelijke Staten van Amerika. Om redenen van modernisme in deze laatsten.

We nemen met erkentenis kennis van de uitspraak van ds. Selles, dat de broeders wederzijds bij alle verschillen "in belijdenis en kerkregering" "volmaakt één" waren in het "onvoorwaardelijk aanvaarden van en buigen voor het gezag van de heilige Schrift" enz.

Dit kan gelukkig. Volgens ds. Selles! Verschil hebben in belijdenisgeschriften en in het stuk van de kerkregering en desondanks niet maar één zijn in de Here, maar "volmaakt één" zijn in wat hij liet volgen. We zijn blij dat dit door ds. Selles duidelijk werd uitgesproken. In ons vaderland is dit in onze kerken een zeer zeldzaam voorkomende en voor velen ongeoorloofde uitspraak.

J. Meester

BOEKBESPREKING

Voor een mondig volk, een aantal artikelen van de heer H. Algra, verzameld en ingeleid door de heren G. J. H. Grifioen en H. Gringhuis. Uitg. Libertas, Utrecht; Prijs f 7.90.

De heer Algra is sinds 1955 hoofdredacteur van het A.R.-weekblad Nederlandse Gedachten. Er komt geen nummer uit of het bevat een pennevrucht van zijn hand, een soort driestar, vooral in de eerste jaren. Nu zijn het vaak artikelen van enkele kolommen, al blijft het korte stukje, dat het meest gelijkt op de driestars in de „Standaard”, niet achterwege. De auteur heeft er honderden geschreven en uit die massa hebben beide mederedacteuren een keuze gedaan voor dit boekje.

De redactie wilde de hoofdredacteur een cadeau aanbieden op zijn 70ste verjaardag, 5 jan. 1966.

Het moest toen een „dummy” zijn, zoals meer voorkomt, maar het echte boekje verscheen in ieder geval in het kalenderjaar. Aan de keuze heeft de schrijver geen medewerking verleend, die is geheel voor rekening van de verzamelaars. Ze hebben 62 stukjes uitgekozen voor dit keurig verzorgde, in plasticband uitgevoerde geschenk van bijna 200 bladzijden.

De titel hebben de heren raak gekozen; daarin ligt stellig het devies van Algra vast. Met verve heeft hij in deel vier van zijn „Dispereert niet” geschreven het hoofdstuk over de negentiende eeuw: een volk wordt mondig. Het boekje opent de rij van artikelen dan ook met een beschouwing over „de kleine luyden”, uit 1956. Men proeft in vele van deze stukken de voorstudies van zijn onlangs verschenen boek: Het wonder van de 19de eeuw, dat zo verschillend beoordeeld is.

Veel van wat we in het artikel daarover (Opbouw, sept. 1966) hebben geschreven, zouden we hier moeten herhalen. De auteur heeft toen „een grote beurt” gehad en over hem, de journalist-geschiedschrijver, hebben we toen gezegd, wat ook hier op zijn plaats zou zijn. We zijn blij met de bundeling van deze artikelen, liefst hadden we er ettelijke bij gehad, maar dat was uiteraard niet mogelijk. We raden de lezer aan in ieder geval dit boekje van Algra aan te schaffen. De politicus-journalist is hier aan het woord die nooit een stuk schrijft zonder een duik in de historie te nemen. Dat maakt de stukken van Algra tot een heel eigen genre, en zo lijken ze enigszins op de wekelijkse Telegraafartikelen van Gerretson uit de jaren 1950-1958, hoewel vele daarvan veel „grimmiger” waren!

Gelukkig hebben we daaruit een keuze van een veertigtal ontvangen in „Gerretson de Strijdbare” (1960), een bundel verzorgd door Dr. Goedemans en Drs. Puchinger. Ook Algra is vaak in de aanval, vooral in de laatste rubriek in de andere partijen, maar altijd vanuit een concrete aanleiding of een bepaald voorval. Het is jammer, dat niet enkele van zijn kamerredevoeringen opgenomen zijn, bv. zijn duel met min. Cals over de wet op het voortgezet onderwijs. Hij behoort in de Eerste Kamer immers tot de leden naar wie men komt luisteren!

De artikelen over de literatuur - van - tegenwoordig ontbreken in dit boekje, maar met zijn actie schijnt hij in zover succes gehad te hebben dat de A.R.P. staatsprijzen voor literatuur ongewenst gaat achten.

Met deze keuze uit de grote reeks zullen we het voorlopig moeten doen, ze is stellig karakteristiek. Een aparte rubriek is aan Dr. Colijn gewijd, die volgens Algra vaak onjuist en onbarmhartig beoordeeld wordt. Onlangs heeft hij opnieuw, n.a.v. een televisiegesprek over de bezetting, daarover Dr. L. de Jong aangesproken. De grootste rubriek is natuurlijk die over grondslag en doel van de partij, waarin heel veel historie te vinden is.

Het actueelst is de rubriek: andere partijen; daarin passeren alle de revue, van G.P.V. tot P.S.P. Het G.P.V. of het Geref. Gezinsblad heeft verschillende keren de aandacht van de schrijver gehad, twee artikelen daarvan zijn opgenomen¹⁾.

Op dit moment zijn er twee scribenten die een „zaterdagoverdenking” geven. Doet Algra het in in het officiële AR-orgaan, in Trouw doet sinds kort Dr. Bruins Slot het over geheel andere onderwerpen dan Algra behandelt, en op een geheel andere manier. Over de onderwerpen die Trouw behandelt, zouden we Algra ook wel eens willen horen. Twee stemmen zijn het, die moeten samenklinken. Men verslijt Algra niet voor „behoudend”, men leze z'n artikelen over de „voorhoede” en de „vleugels”, en over de sociale vragen²⁾. Het is spijtig dat Trouw aan Algra geen aandacht heeft geschonken, toen hij zeventig werd. Dat hadden we wel verwacht. Misschien behandelt Bruins Slot dit boekje nog eens in zijn rubriek? Want beiden willen een evangelische politiek voor en van deze tijd, die geheel andere vraagstukken voorzet dan de negentiende eeuw, waarheen vooral mensen voor wie de geschiedenis gelijk, of bijna gelijk is aan het evangelie zelf, terugverlangen.

Deze schrijver doorlicht in deze stukjes meestal een ontwikkeling of een situatie met gebruikmaking van de historie van „ons” volksdeel. En dat is een weldaad in een tijd, waarin de feiten elkaar zo snel opvolgen, dat we aan beoordeeling niet meer toekomen.

A. Plaatsman

¹⁾ Een uit 1958 (misbruik van de Bijbel) en een uit 1963 (Uitverkoop van Nederland en Oranje?). Toen bekend werd dat het N.E.V. met het G.P.V. ging samenwerken, schreef Algra daarover een tweetal belangrijke artikelen: Politiek onderdak maar... onder een afdak... (8 okt. '66) en „Over de antithese”. (15 okt. '66). In het nummer van 12 nov. kreeg Dr. Siebesma, de voorz. van dit verbond, gelegenheid de vragen van Algra te beantwoorden. Algra beantwoordde dit artikel onlangs (28 jan. '67) met een stuk onder het opschrift: Zich enthousiast scharen achter... ,

waarin hij eigenlijk Prof. Mekkes aanvalt, die zich al sinds 1952 van de A.R.P. distancieerde. Zoals iedere G.P.V.-er Prof. Veenhofs kritiek uit een vorig nummer moet kennen, moet iedere vrijgemaakte de artikelen van Algra lezen! Algra is lid van het Curatorium van de Stichting Bijzondere Leerstoelen, voor welke Prof. Mekkes doceert in Leiden en Rotterdam. Wat denkt Prof. Mekkes over het artikel van de secr. van het G.P.V., Dr. Verbrugh, dat deze schreef bij het aftreden van zijn leermeester Prof. Dooyeweerd (Politeuma, okt. '65)? Er zouden meer vragen aan hem te stellen zijn, b.v. over de schisma's in de vrijgemaakte kerken, die niet buiten „Ons Politeuma” blijven. De zaak „Van der Ziel” is er wel aan de orde geweest... We laten het hierbij.

²⁾ We geven één citaat, uit het artikel „Vleugels” (p. 21): „Men heeft gezegd, dat er vleugels zijn in de A.R.P. en wij zijn bereid het te geloven. Want het is de natuurlijkste zaak van de wereld. Wanneer er binnen het kader van een partij géén nuancering is, géén spanning tussen meer conservatieve en meer radicale personen en groepen, géén accentverschil in de mening over actuele vraagstukken, géén verschillende aanpak van de problemen, dán, juist dán is er in een partij iets niet in de haak. Misschien is die partij dood, en geeft zij geen antwoord meer op de nieuwe vragen en staat er alleen maar een heel oude leuze op haar uithangbord.” Dat was 1958. In 1963 vervolgt het deze beschouwing met een groot stuk over „rechts en links”. Het boekje is nú, na deze verkiezingen, héél actueel! Algra droomde in het nummer van 10 febr. '67 „een vreemde droom”, over wat het G.P.V. over de A.R. zei in een verkiezingspamflet. Mocht die werkelijkheid worden. En geldt wat Algra hier schrijft ook niet voor de kerk, de levende kerk middenin deze tijd.

A. P.

INGEZONDEN

ONHOUDBAAR

Er is al heel wat keren op voortreffelijke wijze de onhoudbaarheid aangetoond van de warekerktheorie, zoals die in de „vrijgemaakte” kerken met een officieel tintje de gewetens wordt opgelegd.

Toch krijgen wij er ongemerkt allemaal iets van mee.

Dat viel me zo op, toen ik de bespreking, door ds. H. Amelink, van „Sending en Uitverkiesing” en „Verbond en Sending” las in „Opbouw” van 18 november 1966.

De schrijver van deze boeken is van mening dat juist die kerken van de hervorming, die de leer van de verkiezing belijden, minder gedaan hebben aan zending dan andere kerken. Dat zit ds. Amelink niet lekker en hij vraagt om bewijs. Hij zegt zelf hiervan: „Een „verklaring” voor dit feit zou al kunnen zijn, dat deze kerken met bedoelde leer, wat getal betreft in de minderheid zijn geweest en daarom ook minder hebben kunnen doen, als ze minder gedaan hebben.”

Ik gevoel behoefte op deze zaak dieper in te gaan, want het gevaar is levensgroot dat wij eigen reputatie op de been trachten te houden tegen de feiten in. En dat moeten we — dacht ik — maar eens goed afleren, zeker in dagen dat de ootmoed in eigen kring al zo weinig een echte reële kans krijgt.

Mag ik van wal steken? Misschien wil ds. Amelink iets van me aannemen. Het zou mooi zijn, want ik heb al zoveel van hem in dank mogen ontvangen.

Wij kennen allen de Evangelische Broedergemeente met rond het zegel de woorden:

vicit agnus noster, eum sequamur

(ons lam heeft overwonnen, laten wij het volgen).

U weet ook iets van het zendingswerk van die gemeente? B.v. heden ten dage aan de kust van Labrador? Ook hoeveel boeken en bijbelgedeelten er reeds in het Eskimo verspreid zijn geworden door de Broederuniteit?

Dit keer wil ik het evenwel hebben over Suriname, omdat wij daar als Nederlanders iets goed te maken hadden.

Wat gebeurde daar namelijk!

In november 1734 kwam August Gottlieb Spangenberg naar Amsterdam om met de Surinaamse handelmaatschappij te onderhandelen over een te beginnen zendingswerk in Suriname.

Die zendingsgeschiedenis is tevens de lijdens-

geschiedenis van de pioniers van de Broedergemeente. De procureur-generaal liet op een klacht van de gereformeerde kerkeraad weten, dat in Suriname gemeenschappelijk zingen en bidden buiten de officiële kerkgebouwen verboden was.

Eigenaars en leidinggevende personen van de plantages ontzegden de broeders de toegang tot en het verkeer met de slaven. Maar de Herrnhutterse zendbode predikten het Evangelie, getrouw aan hun roeping. Liefde is immers taaier dan haat. En het resultaat?

De zendingman dr. G. Warneck zei het zo kernachtig:

„Binnen twee decennia heeft de kleine Broedergemeente op zendingsterrein meer gepresteerd dan het gehele protestantisme binnen twee eeuwen”.

Lees er niet over heen, geachte lezer: de kleine Broedergemeente!

Laten wij werkelijk niet hoog van de toren blazen. Voor hem, die dat zou willen doen, heb ik nog veel meer materiaal achter de hand.

Neen, laten wij liever luisteren naar een gedeelte uit een gedicht van Spangenberg (hierboven genoemd):

Alle wijsheid gaat aan banden,
alle rijkdom is maar waan,
alle schoonheid wordt te schande,
zo wij niet in ootmoed staan.

Helder licht straalt om ons henen,
als er eenvoud bij ons is;
maar zodra die is verdwenen,
staart ons oog in duisternis.

Vele gereformeerden hebben gelukkig leren inzien dat de gemeente Gods naar de geest iets hogers is dan wij in onze theorie kunnen bevatten. In onderling hulpbetoon moeten de harten elkaar terugvinden.

En zo is het gegaan.

Het volgende bericht spreekt daaromtrent een heerlijke taal.

Woensdag, 21 september 1966, op het zendingfeest, was Dr. Rutgers nog in ons midden. De volgende maandag meldde de radio dat hij overleden was in de nacht van zondag op maandag, 82 jaar oud.

Op de foto: dr. Rutgers midden rechts

Op die 21e september heeft hij waarschijnlijk reeds geweten dat het einde van zijn leven niet ver meer was. Zijn zoon vertelde „Vader ging steeds zo graag naar Zeist”. Eens op een zendingfeest, toen men hem een bijzondere plaats wilde geven — hij was toen vice-president van de Raad van State — zei hij: Ik ben toch in de Broedergemeente.

Reeds in de tijd dat hij gouverneur van Suriname was, van 1928-1933, toonde hij daadwerkelijke belangstelling voor het zendingswerk van de Evangelische Broedergemeente in Suriname. Toen hij als gouverneur afscheid nam, deed hij dat in een kerkdienst in de Grote Stadskerk in Paramaribo, waarin hij voorging in de woordverkondiging. De liefde voor dit zendingswerk heeft hij steeds behouden. Naast zijn zeer drukke werkkring vond hij tijd om vanaf 1936 voorzitter te zijn van de Raad van Bijstand van het Z.Z.G. Toen deze raad in 1952 opgeheven werd, werd hij lid van het zendingbestuur en is dat gebleven tot oktober 1958. Ook was hij ere-voorzitter van het Comité Suriname-Zending Den Haag.

Dr. Rutgers was een door zijn Heer begenadigd mens. Veel heeft God ons door hem geschonken, wijsheid, eenvoud en een blij geloof.

Wij danken God voor alles wat Hij door deze

niet alle daagse wijze de weg naar het wondere ambt heeft gevonden. Na de lagere school bezijn dienstknecht aan Suriname en aan kerk en zending daar geschonken heeft.

Tot zover het bericht.

Wie dankt er niet mee?

Ik moge besluiten met hetgeen br. R. Doth, bisschop van de Broeder-Uniteit en praeses van de Evangelische Broedergemeente in Suriname, in zijn nieuwjaarsoverdenking 1967 aldus onder woorden bracht:

„Gods woord keert niet ledig tot Hem terug, maar zal doen wat Hem behaagt en dát volbrengen waartoe God het bevolen heeft. Ook in dit nieuwe jaar zal God zijn doel met ons en de wereld bereiken. Niets kan zijn plan verhinderen, wanneer Hij voor zijn kinderen, wat heilzaam is wil doen.

Zijn Woord loopt zeer snel door zijn Geest, tot de uiterste einden der aarde. Wij zien de krachtige uitwerking van 's Heren woord in de zending.

Zijn heilig woord zal triomferen.

Ja, we zien ontelbare scharen in de heidenlanden luisteren naar zijn liefdestem en Hem dienen.

Ook in Suriname zal Hij dit nieuwe jaar zijn bevelen zenden en zijn woord snel zijn doel doen bereiken.

Weest u echter ook bereid, de Zoon des Mensen te zien komen op de wolken, die zijn heilige engelen zal uitzenden met luid bazuingeschal om zijn uitverkorenen te verzamelen uit alle vier windstreken.”

Laat dit maar goed op u inwerken, dan blijven in elk geval uw ogen open voor de werkelijkheid.

Dan gaat u ook inzien hoe betrekkelijk al dat theoretiseren is.

Bilthoven

P. Aalbersberg

PERSSCHOUW

Hij zette boven zijn artikeltje: **De lijsttrekker**

Op de volgende kostelijke wijze neemt Godfried Bomans in De Volkskrant de leuzen waarmee de politieke partijen op tournee gingen op de korrel.

Laat ik er maar rond voor uitkomen: ik weet 't niet meer. Dadelijk moet ik stemmen en ik heb geen flauw idee op wat.

Neem nu eens de Partij Allen Samen, daar ging ik de vorige week heen. De lijsttrekker van de PAS, een rechtschapen vijftiger, sprak voor een eivol zaaltje en bracht mij terstond in verwoering. Hij wees op de woningnood. Nu, dacht ik nog even, dat kan ik ook. Maar toen kwam het. De PAS, zei hij, was tegen de woningnood. Ik begon al van man te houden, maar toch twijfelde ik nog. Maar nu moet je opletten wat hij zei. Hij zei: de PAS is voor 300.000 woningen per jaar. En niet voor één jaartje, maar net zolang tot de woningnood is opgeheven. Ik zat sprakeloos op mijn stoel. Zo'n eenvoudige gedachte. We zongen het Wilhelmus en ik omhelsde pardoes de dame naast me, die het nogal royaal opnam want zij zat ook op een huis te wachten. Had ik het nu daarbij gelaten, dan was er niks gebeurd. Maar nee, ik ging verder.

Ik fietste de volgende dag langs het zaaltje van de Bond der Wrevelig Gereformeerden en dacht: kom, even naar binnen, je weet het maar nooit. Daar sprak lijsttrekker Dijkstra, een oppassend gezinshoofd met blozende wangen en een betrouwbaar aandoende onderkin. Dijkstra was tegen de oorlog. Nu ben ik dat ook, dus ik bleef nog even plakken. En toen kwam het. Hij was vóór de vrede. Niet vrede hier of daar, maar vrede overal. Ik wist niet wat ik hoorde. We zongen het Piet Hein, want die jongens zijn tegen het Wilhelmus en ik danste naar huis. Net had ik voor mijn raam de biljetten van de BWG geplakt of er werd gebeld. Het was de lijsttrekker van de Vrijzinnig Geprikkelden in Nationaal Verband. Gaat u eens mee, mijnheer, zei hij. Ik mee.

Het zaaltje was weer stampvol. De man die sprak was de voorzitter zelf. Ik sloeg de armen over elkaar en dacht: mij krijgen ze niet. Maar toen gebeurde 't. Ik word nog helemaal koud als ik eraan denk. De VGNV, zei de man, was vóór hogere lonen. Ik had toen al moeite om me goed te houden, maar ik dacht: laat je niet kennen, dadelijk zegt ie iets stoms en dan ben ik weer los. Maar toen kwam 't. De VGNV was tevens, en nu komt 't. voor lagere prijzen. Ze zongen het Wien Neerlands bloed, want die mensen verwer-

pen het Piet Hein en de tranen stroomden me over de wangen, ik schaam me er niet voor. Ik wandelde arm in arm met het hoofdbestuur naar een café en laat me daar nou net een vergadering zijn. Het was de Bond der Wantrouwende Kleine Zelfstandigen en wat die te vertellen hadden dat moet u toch even horen.

Ik ging daar zitten en dacht bij mezelf: je kunt me nog meer vertellen. Maar nu moet je opletten zeg. De lijsttrekker was zelf een Kleine Zelfstandige, want hij dreef een korsettenwinkel, dat zei hij gewoon langs zijn neus weg. Ik dacht: aardige man, maar verder geen vuiltje aan de lucht. Maar toen sloeg hij opeens met zijn vuist op tafel. Meer wegen, zei hij, grotere havens en de belasting omlaag. Ik kon mijn oren niet geloven. Hij was ook nog voor hogere subsidies aan het korsettenwezen en ik kon daarin een heel eind met hem meegaan, maar als visie vond ik het eerste toch sterker. Ik stond nog rechtop te klappen, toen iemand naast me zei: kent u de Afzijdig Geunieerde Spijtoptanten? Nee, zei ik. Jammer, het ontviel me, dat had ik nooit mogen zeggen.

Die zaal was nog veel voller dan de vorige. Ik had nog nooit een spijtoptant gezien, maar hier zaten er zeker drieduizend bij elkaar. De lijsttrekker kwam met vliegende vaandels en wel honderd marjorinnekes binnen en hij begon meteen. Moeten we het nog langer dulden? vroeg hij. Tandem op elkaar, dacht ik, klets jij maar. Maar waar ik niet op gerekend had was het volgende. De heren in Den Haag, zei hij, rijden in grote sleeën en wij, wij zitten op de fiets en trappen ons 't lazarus. Nu wás me dat al opgevallen, maar 't is toch weer heel anders als je 't zo vierkant hoort zeggen. Wat is hier aan te doen? vroeg hij. Ik dacht bij mezelf: niks natuurlijk en ik zei al tegen m'n buurman: mag ik u even plagen, want ik wou eruit. En toen kwam het. Allemaal een auto, zei hij koudweg, met een stalen stem en van die glasharde ogen. Ik ging meteen weer zitten. Lijst 15, dacht ik, onthouwen dat cijfer. En toen kwam de klap op de vuurpijl. Niet zo'n klungel, zei hij, maar voor elke bouwvakker een Rolls Royce. De helft van de zaal sprong juichend omhoog. Ik dacht: wat zou die andere helft mankeren? Maar toen kwam het. Hij leunde voorover en zei met een ijskoude stem: dit geldt trouwens ook voor de Kleine Tuinders. En hoepla, daar vloog de andere helft van de zaal overeind. Meesterlijk was het. Zo spreken, dat ik toch een gave.

In de pauze sprak ik met een knorrig heer in een wit vest, die niet was opgesprongen. Het idee, zei hij, was aardig, maar hem 'zei het niets want hij had al een Rolls Royce. Hij trok mij aan de mouw naar buiten en waarlijk aan de overkant was ook een zaal. Aan de garderobe werd mij een wit vest overhandigd en dat was maar goed ook, anders had ik voor aap gezeten. De zaal zat stampvol heren met witte vesten en er hing een spandoek met het opschrift „Twee Rolls Roycen”. Gesproken werd er niet. Men dronk zwijgend cognac en luisterde naar de nieuwsberichten. De stemming was gedrukt. Dat heb je met een partij die al aan het plafond zit. Er valt niets meer te wensen, hoogstens te verdubbelen. „Hadden we maar een gewone man”, zei iemand naast me. De voorzitter verzocht om stilte. „Van wie is die fiets buiten?” vroeg hij streng. Ik kwam vuurrood overeind. Hij bezag mij peinzend. „Zoudt u onze lijsttrekker willen zijn?” vroeg hij. En dat ben ik toen geworden. Lijst 28. Kiest: Godfried Bomans

KERKNIEUWS

Beroepen: te Meppel: M. Heemskerk te Zvenbergen; te Hilversum: C. Bijl te Hoogezand-Sappemeer.

Bedankt: voor Huizum: G. Mulders te Murmerwoude; voor Heerde: D. Nieuwenhuis te IJmuiden.

Barendrecht. Na des morgens door zijn voorganger ds. F. van Deursen van Haarlem bevestigd te zijn deed ds. W. G. Rietkerk zondag jl. zijn intree in de Geref. Kerk van Barendrecht. De tekst van zijn intree-preek was Joh. 8 : 12. Wederom sprak dan Jezus tot hen en zeide: Ik ben het licht der wereld; wie Mij volgt, zal nimmer in de duisternis wandelen, maar zal het licht der wereld hebben.

IJsselmuiden. Zondag jl. deed ds. J. Kranenburg, na bevestigd te zijn door zijn voorganger ds. W. Vis, zijn intree in de Geref. Kerk van IJsselmuiden. Hij bediende daarbij het Woord over Jes. 40 : 6-11. In ds. Kranenburg ontving de kerk van IJsselmuiden een predikant die op een

niet alledaagse wijze de weg naar het wonder ambt heeft gevonden. Na de lagere school bezocht te hebben moest hij onmiddellijk in de zaak van zijn vader komen helpen — het was crisistijd. Toen deze een paar jaar later stierf kreeg hij doorvoor de zorg alleen. Maar het zakenleven lag hem niet. De zaak werd verkocht en Kranenburg kwam op een kantoor. Spoedig daarna volgde de militaire dienst en de oorlog. En na de demobilisatie — als vanzelf — het werk in de illegaliteit. Toen de vrede kwam werd Kranenburg directeur van de Stichting 1940-45 voor het district Leiden. Hij wierp zich daarmee volop in het „maatschappelijk werk” en bekwaamde zich daarin ook theoretisch. Maar in moeizaam uitgespaarde uren werkte hij voor het toelatingsexamen van de Universiteit. Hij slaagde daarvoor in Leiden. Daar legde hij ook het propaedeutisch examen af. Vervolgens trok hij in een woonschuit naar 't Ganzediep, studeerde aan de Theol. Hogeschool in Kampen en werd na een vlotte studie kandidaat. En nu is hij predikant in het dorp dat hij vier jaar lang door de ramen van zijn „In 't kunstig nest” heeft gezien!

De a.s. Generale Synode. De Classis Enschede heeft, zoals bericht, aan de Classis 's-Gravenhage verzocht, de kerken op te wekken tot het houden van een bidstond aan de vooravond van de a.s. Generale Synode. Enschede deed dit, omdat de Generale Synode de classis 's-Gravenhage heeft aangewezen voor het (eventueel) uitschrijven van bidstonden.

De Classis 's-Gravenhage heeft besloten, „aan het verzoek van de Classis Enschede niet te voldoen, omdat het voor de Classis 's-Gravenhage vaststaat dat alle kerken op zondag 2 april de nooddrift van de Generale Synode aan de Here in gebed en smeking zullen voorleggen.”

De classis 's-Gravenhage heeft voorts het voorstel van de kerk van 's-Gravenhage-Loosduinen, om adhesie te betuigen aan het voorstel van de classis Zwolle terzake van de pre-adviserende hoogleraren ter Generale Synode, afgevoerd.

De Particuliere Synode van Groningen benoemde als haar afgevaardigden naar de a.s. Generale Synode: als primi de predikanten: S. S. Cnossen van Groningen-Oost en D. van Houdt van Uithuizermeeden, en de ouderlingen W. Buist van Zuidhorn en R. Oosterhuis van Enumatil; als secundi de predikanten: N. Bruin van Helpman en H. W. Ophoff van Leek, en de ouderlingen: A. Clevering van Roodeschool en H. Koop van Delfzijl.

Op een voortgezette zitting van de P.S. zullen nog tertiï ouderlingen worden aangewezen.

De Part. Synode van Utrecht benoemde de volgende afgevaardigden naar de Generale Synode te Amersfoort: primi: ds. J. F. Heij te Amersfoort-C. en ds. G. Hoekstra te Utrecht-C en de ouderlingen W. Vos te Bussum en H. v. d. Tol te Hilversum. Secundi: ds. G. Hagens te Bussum en ds. C. J. Smelik te Bunschoten-Spakenburg en de ouderlingen A. Strating te Loosdrecht en J. de Wit te Vleuten-de Meern.

Tertiï: de ouderlingen K. C. v. Spronsen te Maartensdijk en J. v. Oord te De Bilt.

De P.S. van Zuid-Holland heeft afgevaardigd naar de Generale Synode: de predikanten K. Drost te Gouda en E. Teunis te Monster; primi: W. de Graaf te Giessendam en D. K. Wielenga te Rotterdam-C., secundi.

Breda. De kerkeraad van Breda (ds. K. C. Smouter) heeft vastgesteld, dat hij zich door de uitspraken van de classis rondom ds. Telder's boek „Sterven... en dan?” niet verongelijkt acht volgens art. 31 K.O., doordat de classis-kerken de kerk van Breda menen te moeten „terechthelpen in een geest van zachtmoedigheid” (classisuitspraak d.d. 23 april 1966), en daarom een appél bij de generale synode niet overweegt.

De kerkeraad deed deze uitspraak n.a.v. een brief van de classis, waarin gevraagd werd, dat de kerkeraad van Breda i.v.m. de procedure rondom ds. Telder's boek zich zou wenden tot de komende generale synode en in een schrijven aan deze synode „de punten van conflict met de classisuitspraken van 7 juli 1965, 8 sept. 1965 en 23 april 1966 duidelijk stellen” en duidelijk maken, „dat de kerkeraad van Breda zich wil conformeren aan de ter zake van zondag 22 Heid. Cat. geschapen confessionele situatie, zij het met behoud van gevoelens.”

Betreffende de drie genoemde classisuitspraken verklaarde de kerkeraad van Breda, dat hij zich verenigen kan met de daarin genoemde principes voor het stellen en handhaven van de christelijke leer die in antw. 57 Heid. Cat. bele-

den wordt, nl. dat het hier gaat om twee geloofsartikelen, die aangeboden dienen te worden niet in alle onderscheidingen en begrippen, waarvan de opstellers zich — als kinderen van hun tijd — bedienden, maar wel overeenkomstig de Schrift.

De kerkeraad van Breda constateert evenwel ook, „dat de classisuitspraken met deze principes meermalen in strijd zijn. O.a. wat betreft de uitdrukking „uit het lichaam genomen worden”. Zo spreekt de Schrift niet over het sterven.”

Wat betreft de mening van de classis, dat het punt van conflict niet ligt bij ds. Telder's kritiek op de scheiding tussen „dit vlees” en „mijn ziel” in antw. 57, maar bij „de bewuste genieting van zaligheid in de zgn. tussentoestand”, stelde de kerkeraad, dat de classisuitspraken op dit punt niet gericht waren en dat de classiskerken hierover nooit geargumenteed hebben uit de Schriften.

Na dit besluit van de kerkeraad van Breda heeft de classis- „Eindhoven”) een commissie benoemd om contact met de kerkeraad van Breda op te nemen om te trachten de moeilijkheden op te lossen en het werk van de a.s. synode te verlichten.

Maartensdijk. De kerkeraad van Maartensdijk heeft tegen de weigering van approbatie van het beroep op ds. J. P. Moerkoert appél aangekend bij de Part. Synode van Utrecht op grond van art. 31 K.O.

Koreaanse Presb. Kerk. De Generale Synode van de Koreaanse Presbyteriaanse kerk, van welke kerk reeds enige predikanten in Nederland vertoeven voor studie aan de Theologische Hogeschool in Kampen, heeft besloten aan de a.s. Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor te stellen broederlijke betrekkingen aan te knopen.

De synode besloot voorts lid te worden van de Gereformeerde Oecumenische Synode. Er zal een delegatie gezonden worden naar de e.v. bijeenkomst van de G.O.S. in 1968 te Amsterdam.

Een beslissing over de verhouding tot de I.C.C.C. werd aangehouden tot volgend jaar ter nadere bestudering.

ADRESSEN

Ds. W. G. Rietkerk, Appeltuin 10, Barendrecht, tel. 01806-2752; penningmeester van de Gereformeerde kerk van **Langerak** (Z.-H.) is thans: J. A. Bikker, Graafland 69, Groot-Ammers, tel. 01843-395, postrekening kerk 245978.

CANDIDAATS-EXAMEN

Geslaagd voor het kandidaats-examen de heer R. Keesenberg, Rembrandtlaan 87, Zwolle.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Op donderdag 16 maart 1967, te 15.00 uur, zal — zo God wil — de hooggeleerde heer J. van Bruggen, V.D.M., benoemd tot hoogleraar in de nieuwtestamentische vakken, zijn ambt openlijk aanvaarden door het uitspreken van een rede in de Nieuwe Kerk, Broederweg 34 te Kampen.

Des avonds om 19.30 uur hoopt prof. J. Kamphuis in een openbare academische samenkomst, eveneens te houden in de Nieuwe Kerk, na het uitspreken van een rede, het rectoraat over te dragen aan prof. C. Veenhof.

In beide gevallen wordt na afloop een receptie gehouden in de Aula van de hogeschool, Broederweg 15 te Kampen.

J. Kamphuis, h.t. rector.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

De senaat van de Theologische Hogeschool maakt bekend: dat gelegenheid tot het afleggen van het „pro-tentamen” wordt gegeven in de week van 4-8 september 1967.

Gegadigden doen er goed aan, tijdig voor 1 september 1967 een verzoek tot het afleggen van dit tentamen bij de rector in te dienen.

Voor de senaat:

J. Kamphuis, h.t. rector.

DE DRIEHOEK

Tranen in de „kou”.

Dit is geen geheimtaal. Het heeft ook niets te maken met de vrieskou van de vorige week. Zij vormen een conclusie na een maand van zeer intensief bezig zijn. De afgelopen maand was er een, waarin het leed van minderjarigen op ons afkwam als nimmer tevoren. Jonge levens in de knop reeds gebroken. Anderen opgejaagd als een stuk wild, waarvoor plotseling een oplossing moest worden gezocht. Een pleeggezin, dat zich aansloot bij een bekende sekte overlaadde ons met verwijten en beledigingen. Ouders treurend over het afwijkend gedrag van zoon of dochter; waarbij het opvallend is hoe kwetsbaar juist het meisje staat in de huidige samenleving. We zou-

De HEERE verblijdde ons met de geboorte van

ANTHEUNIS

C. C. BERG
M. A. BERG-JANSE
MIENEKE
HENDRIEKJE

Utrecht, 25 februari 1967

Ravellaan 76

Tijdelijk: Huize „Ooievaar”, J. W. Frisostraat 16, Utrecht

den zo nog meer kunnen noemen. Het werk vond zijn uitersten in de wieg enerzijds en de strafrechter anderzijds.

Temidden van deze triestheid van het door de zonde gebroken leven en de driestheid, waarmee de mens in zijn zonde kan optreden, bereikten ons twee opmerkingen, welke juist in de afgelopen maand een bijzonder accent gaven aan het werk als geheel.

Er was de opmerking, dat dit „Ingezonden” op een meer gevoelvolle en indringender wijze moet worden geschreven. Daarnaast was er de vriendelijke „terechtwijzing”, dat we meer rationeel moeten zijn. Een aandringen dus in een tegengestelde richting. De eerste gedachte bevat veel aantrekkelijks. Toch menen we er niet aan te mogen toegeven. Van het begin af heeft de schrijver van deze stukjes zich als beperking gesteld: de aktie voor een eigen tehuis zal nimmer gevoerd mogen worden via het „uitstallen” van de nood dergenen, die de Stichting wil helpen. Wij zoeken de kou in het werk niet. Laat men ons toch goed begrijpen wanneer wij stellen, dat het werk ons nu eenmaal beperkingen oplegt.

Een maand van grote spanningen, doch evenzeer van grote zegen. Ons bereikte een kort briefje, meer mag ik er nu niet van zeggen, dat echter de spanning deed breken en daarmee ook de emoties. Tegelijkertijd bleek voor een haast onoplosbare zaak zich plotseling toch een oplossing voor te doen. Toen waren er tranen. Tranen in de „kou”, doch het waren tranen van dankbaarheid.

De realiteit van het geloof, welke gekenmerkt wordt door de nuchterheid van steeds rekening te houden met het wonder, bleek geen ijdele zekerheid.

Een andere realiteit.

De bouw van De Driehoek vordert gestaag. De kozijnen van de begane grond zijn gesteld en de eerste muren gemetseld. Er is op het bouwterrein nu wat te zien. Aan het aantrekken van een echtpaar uit 18 sollicitanten wordt hard gewerkt. De eerste „gegadigden” voor opnemings zijn er reeds.

Aanhoudend bereiken ons verzoeken om in aanmerking te komen voor de functie van groepsleid(st)er. Men doet er echter goed aan nog even geduld te oefenen en de desbetreffende advertentie(s) af te wachten, welke t.z.t. worden geplaatst.

Voor zover op dit moment bekend, zijn er in dit ingezonden nimmer namen vermeld. Ditmaal willen wij daarop een uitzondering maken. Dit betreft dan zr. J. Kranenburg te Kampen, die op een voor ons onvoorstelbare wijze aktief is voor het werk van de Stichting, door middel van het werven van contribuanten. Het is altijd weer een verkwikking haar brieven te openen. Een steunpunt.

De oogst van de maand.

Feestgave, uit dankbaarheid voor de geboorte van: een zoon f 5,—, f 10,— en f 25,—; een dochter f 100,— en f 5,—; Marjan f 10,—; Ernst f 15,—; Arjan f 10,—; Albertha f 5,—; Elsie f 10,—; Mark f 25,—; Zwannette f 10,—; Fredrikus f 5,—; Saskia en Andrea f 50,—; Christine f 10,—.

Een kleine feestgave i.v.m. de felicitatie op onze **bruiloft** f 5,—.

Jeugd. Jeugdruisseling Hooghalen-Zuidwolde (Gr.) f 61,05; van de kinderen f 12,50; Rika Berghuis f 2,50 en stuivers f 10,—; coll. kerstzangavond: Sangh en Spel, Zwolle f 340,55; Gemeente Dalfsen f 185,—; gemeente Hilversum f 39,10; gemeente Scheveningen f 76,—.

Diversen: N.N. te D. f 5,—; N.N. f 10,—; N.N. te A. f 10,—; X.Y. te Z. f 1.000,—.

Verder de giften: 1 van f 0,80; 1 van f 2,50; 1 van f 3,—; 3 van f 5,—; 1 van f 7,50; 7 van f 10,—; 1 van f 12,50; 1 van f 17,40; 6 van f 25,—; 1 van f 30,— en 1 van f 50,—.

Totaal: huishoudgeld f 5.256,67
bouw tehuis f 56,47

Zoals steeds: alle gevers en geefsters onze zeer hartelijke dank.

Giften en collecten kunnen worden gestort op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.